

IZZIVI MEHANSKEGA VAROVANJA V ARHIVSKI TEORIJI IN PRAKSI

Zlatko Vezjak*

UDK: 930.253

Zlatko Vezjak: Izzivi mehanskega varovanja v arhivski teoriji in praksi. Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja, Maribor 6/2007, str. 192-200.

Izvirnik v slovenščini, izvleček v slovenščini in angleščini, povzetek v angleščini.

Mehansko varovanje dokumentarnega in arhivskega gradiva je pogoj, da ga zavarujemo pred izgubo ali okrnitvijo ter pred dostopom nepooblaščenih oseb in ga s tem ohranimo za bodoče rodove.

UDC: 930.253

Zlatko Vezjak: Mechanical Protection Challenges in Archival Theory and Practice. Technical and Field Related Problems of Traditional and Electronic Archiving. Conference Proceedings, Maribor 6/2007, pp. 192-200.

Original in Slovenian, abstract in Slovenian and English, summary in English.

In the article the author presents various ways of protecting records and archives, which is essential for preventing the loss or truncation and unauthorized access, and therefore enables us to keep them for our descendants.

1. UVOD

Država Slovenija je arhivsko in dokumentarno gradivo pravno zavarovala z Zakonom o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA).

6. člen

(načelo dostopnosti)

Dokumentarno gradivo oziroma reprodukcija njegove vsebine mora biti ves čas trajanja hrambe zavarovana pred izgubo ali okrnitvijo celovitosti ter dostopna pooblaščenim uporabnikom ali uporabnicam (v nadaljnjem besedilu: uporabnikom).

7. člen

(načelo varstva kulturnega spomenika)

Arhivsko gradivo je kulturni spomenik in mora biti varovano kot takšno.

Družba PRIMAT pa že več kot stoletje proizvaja izdelke, ki omogočajo, da je to v praksi tudi izvedljivo.

---

* Zlatko Vezjak, univ. dipl. inž. strojništva, Primat d. d., Maribor, vodja sektorja za razvoj in tehnologijo, Industrijska 22, 2000 Maribor, Slovenija.

2. POJEM MEHANSKEGA VAROVANJA

Mehansko varovanje pomeni, da izdelek (arhivska omara, varnostna omara, blagajna, varnostni prostor) onemogoča nepooblaščenim osebam dostop do vsebine, ki je shranjena v varnostnem vsebniku. Najpomembnejše merilo izbora ustreznega načina mehanskega varovanja dokumentarnega in arhivskega gradiva je njegova vrednost in pomembnost.

3. NAČINI MEHANSKEGA VAROVANJA

3.1. ARHIVSKE OMARE

ARHIVSKA OMARA - MODEL AO

Arhivska omara je varjene izvedbe z dvokrilnimi vrati, ki se odpirajo do 105°.

Desna vrata so opremljena z ročajno cilindrično ključavnico (z dvema ključema).

Nosilci na stranicah omare omogočajo poljubno prestavljanje polic v razmaku 50 mm.

NOTRANJA OPREMA: 4 POLICE

Slika 1: Arhivska omara

ARHIVSKA OMARA Z DRSNIMI VRATI

Arhivska omara je namenjena za arhiviranje raznovrstne dokumentacije. Omara je varjene izvedbe z drsnimi vrati s poglobljenim ročajem. Vrata se zaklepajo s cilindrično ključavnico z dvema ključema. Drсна vrata predstavljajo prednost, saj je s tem bistveno zmanjšan potreben manipulativni prostor. Omare so opremljene s policami. Nosilci na stranicah omare omogočajo poljubno prestavljanje polic po višini.

Omara se lahko postavi na podstavek z nivelirnimi nogicami. Višina podstavka je 150 mm.

Slika 2: Arhivske omare z drsnimi vrati

3.2. VARNOSTNE OMARE

Konstrukcija: ohišje je dvostenske izvedbe. Prostor med stenama je zapolnjen z lahkim mineralnim polnilom po DIN 4102. Vrata so izvedena s požarno pripiro in opremljena s tesnilom. Tečajna stran vrat je izvedena z varovalnim previsom. Skriti tečajniki omogočajo odpiranje vrat za 180°.

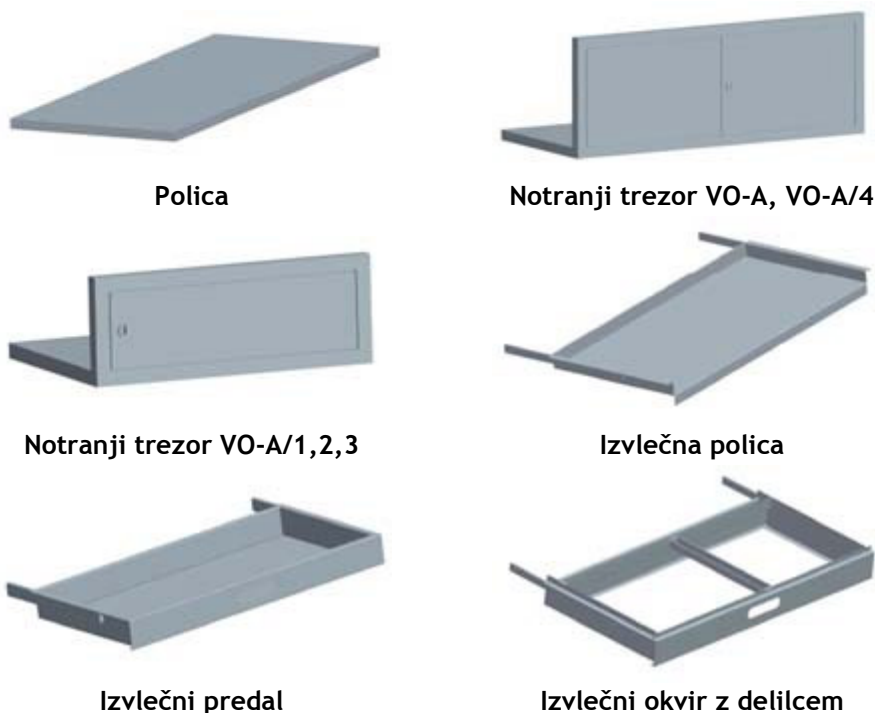
Trosmerni zaporni mehanizem zaklepa varnostna mehanska ključavnica kvalitetni razred A po CEN, ali po posebnem naročilu mehanska kombinacijska ključavnica.

Izbirna oprema: police, prestavljive po višini na vsakih 30 mm; vgradni trezor VO-A višine 300 mm, ki je montažno vgrajen. Vrata trezorja so opremljena z dvosmerno cilindrično ključavnico; izvlečni okvir, izvlečne police.

Slika 3: Varnostne omare

IZBIRNA OPREMA

Polica

Notranji trezor VO-A, VO-A/4

Notranji trezor VO-A/1,2,3

Izvlačna polica

Izvlačni predal

Izvlačni okvir z delilcem

Slika 4: Notranja oprema varnostnih omar

VARPRIM

Varnostne omare **VARPRIM** so protivlomne omare - nivo varnosti je opredeljen z varnostno stopnjo S1 po evropskem standardu EN 14 450 oziroma slovenskem standardu SIST EN 14 450.

Ognjeodpornost: DIN 4102.

Notranji tečajniki omogočajo odpiranje vrat za 180°.

Zaporni mehanizem:

Trosmerni, ki ga zaklepa visokokvalitetna varnostna ključavnica po evropskem standardu EN 1300 - stopnja A. Zaporni mehanizem in ključavnica so varovani s protivrtalno zaporo.

Standardno zaklepanje: 1 ključna ključavnica z 2 ključema.

Izbirno zaklepanje: Mehanska kombinacijska ključavnica, elektronska kombinacijska ključavnica, po želji 2 ključavnici po izbiri kupca.

Standardna notranja oprema: Police, predstavljive po višini v razmaku 30 mm.

Izbirna oprema: Vgradni trezor višine 300 mm (dvo vrtni modeli) ali 180 mm (enovratni modeli) z dvosmerno cilindrično ključavnico, izvlečni okvir, izvlečni predal in izvlečna polica.

Slika 5: Varprim

Polica

Vgradni trezor (VP 1950/930-1200, H=300 mm)

Vgradni trezor (VP 1580-1220-860/600, H=180 mm)

Izvlačni okvir z delilcem

Izvlačni predal

Izvlačna polica

Slika 6: Notranja oprema Varprim

3.3. BLAGAJNE

Oblike mehanskega varovanja so se skozi čas spreminjale. Danes jih opredeljujejo EVROPSKE NORME CEN (Comité Européen de Normalisation) - EN 1143-1.

V Primatu smo uspeli razviti serijo izdelkov, ki ustrezajo tem visokim evropskim standardom. Poimenovali smo jo STARPRIM.

Po varnostni stopnji jih razvrščamo v pet skupin - v pet stopenj po evropski normi.

Zaupajte jim. Vašim dragocenostim bodo zagotovile varnost tudi ob najbolj nepredvidljivih dogodkih.

Štirismerni zaklepni mehanizem z masivnimi okroglimi zapahi 40 mm.

Pripira med vrati in ohišjem opremljena z izolacijskim trakom za zaščito proti požaru.

Prilaga za sidranje je serijsko izvedena tako, da omogoča tudi namestitev trgalnega senzorja.

Police, prestavljive po višini na vsakih 25 mm.

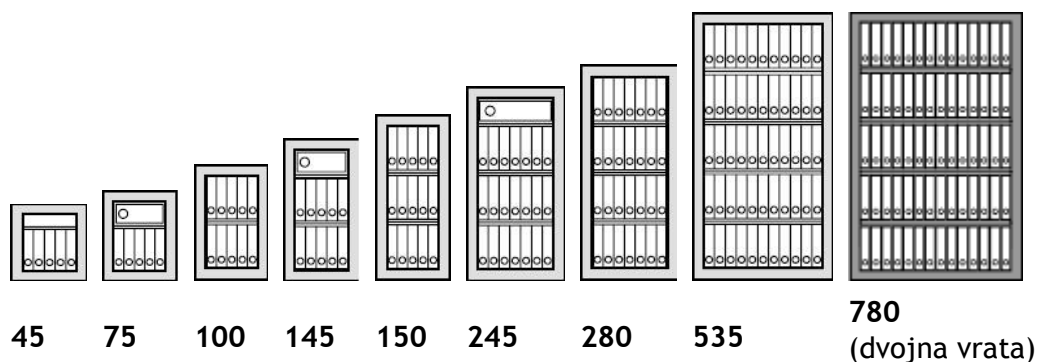
Masivni tečajniki omogočajo odpiranje vrat do 180°.

Vzorčni rednik DIN 821-D1-80 (b1=75 mm) omogoča dobro in pregledno zapolnitev blagajne.

Slika 7: Blagajni STARPRIM

MODEL

Slika 8: Zapolnitev z redniki

3.4. PROTIVLOMNE JAVLJALNE NAPRAVE

Protivlomne javljalne naprave z eno samo izjemo ne izboljšajo mehanske protivlomne odpornosti omar ali blagajn. Te naprave imajo nalogo zaznavati posege, ki lahko, oziroma ki bi lahko privedli do protipravnega odprtja vsebnika in odtujitve njegove vsebine. Te naprave imajo dodatno nalogo, da zaznajo poseg v njegovi začetni fazi in tako sprožijo alarm. Intervencija varnostnih služb in policije je tedaj hitrejša in učinkovitejša.

3.4. 1. Akustični (šumni) senzor- zaznavanje značilnih šumov

3.4.2. Trgalni senzor- zaznavanje trganja sidrnih pritrditev

Slika 9: Trgalni senzor

3.4.3. Magnetno stikalo vrat - zaznavanje položaja vrat

3.4.4. Stikalo zapaha ključavnice - zaznavanje položaja ključavnice

3.4.5. Stikalo pokrova/vrat zapahnega prostora - zaznavanje neavtoriziranega odpiranja pokrova ali vrat zaklepnega mehanizma

3.4.6. Razdelilec s stikalom pokrova - zaznavanje neavtoriziranega odpiranje pokrova razdelilca

3.4.7. Zaporni element - prisilno krmiljenje ključavnic

3.4.8. Alarmna centrala - po definiciji je alarmna centrala naprava za sprejem, presojo, prikaz in posredovanje sporočil in informacij o vlomnih poskusih, sabotajah in motnjah na varnostnih vsebnikih. Sporočila in informacije izhajajo iz zaznav senzorjev in stikal, ki so vgrajeni v varnostnem vsebniku. Alarmna centrala je vedno locirana na drugem mestu, nikoli v varnostnem vsebniku samem. Ker alarmna centrala običajno povezuje več varnostnih omar, blagajn, bankomatnih blagajn in trezorskih prostorov, jo obravnavamo posebej.

3.5. VARNOSTNI IN TREZORSKI PROSTORI

3.5.1. MODULPRIM

TREZORSKI PROSTOR V MODULNI GRADNJI - SODOBNA REŠITEV

Povečani obseg dragocenosti, ki jih je potrebno varno deponirati, je osnova za gradnjo trezorskih prostorov.

Modulna gradnja trezorskih prostorov je sistem gradnje iz industrijsko proizvedenih elementov, ki se sestavijo na mestu uporabe.

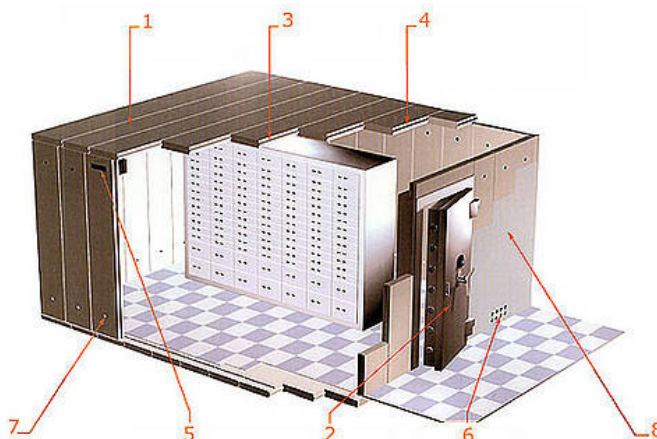
Sistem modulne gradnje trezorskih prostorov ima vrsto prednosti v primerjavi z masivno gradnjo.

EVROPSKI STANDARD - VARNOSTNE STOPNJE

V zadnjih letih so se varnostno-tehnične zahteve stalno povečevale. To je bil razlog za uvedbo enotne evropske kontrole in certifikacijske zakonodaje, ki je poenostavila delo uporabnikom in prodajalcem - evropski standard EN 1143-1. Ta standard je prevzela tudi Republika Slovenija SIST EN 1143-1.

Standard opredeljuje protivlomne varnostne stopnje, katerih osnova je protivlomna vrednost, merjena v odpornostnih točkah (RU=Resistant Unit).

Sistem Modulprim nudimo v različnih varnostnih stopnjah, tako da lahko kupec izbere optimalno rešitev za svoje potrebe.

Slika 10: Trezorski prostor v modularni gradnji

3.5.2. MASSIVPRIM

Trezorski prostor v masivni gradnji - klasična rešitev za doseganje visoke stopnje varnosti.

Masivna gradnja trezorskih prostorov je sistem gradnje na osnovi predhodno izdelanih varnostnih armaturnih elementov, ki se na gradbišču vgradijo med statično armaturo in zalijejo z betonsko mešanico.

Betoniranje prostora opravi izbrani izvajalec po natančnih navodilih in pod kontrolo podjetja PRIMAT.

Gradnja trezorskih prostorov MASSIVPRIM:

- gradnja se vrši pri novogradnjah in adaptacijah že obstoječih zgradb v kletnih prostorih ali spodnji etaži, če zgradba ni podkletena,

- varnostni armaturni elementi MASSIVPRIM se pri montaži medsebojno zavarijo, opažijo in zalijejo z betonom visoke trdnosti in s tem integrirajo v zgradbo,
- izvedba je trajna in je kasneje ni mogoče seliti,
- čas montaže varnostnih armaturnih elementov je bistveno krajši kot postavitve statične armature in vseh ostalih gradbenih del, zato sistem MASSIVPRIM ne podaljšuje roka gradnje objektov.

Gradnja trezorskega prostora Massiveprim v slikah:

Polaganje talne varnostne armature

Postavitev varnostne in statične armature se opravlja sočasno

Postavitev in montaža stenskih varnostnih armatur

Varnostna in statična armatura trezorskega prostora, pripravljena za opaženje in nato zalitje z betonsko mešanico

Trezorski prostor po zalitju z betonsko mešanico in razopaženjem

Postavitev in montaža trezorskih vrat

UPORABLJENA LITERATURA

- *Gradivo PRIMAT d.d.*

SUMMARY

MECHANICAL PROTECTION CHALLENGES IN ARCHIVAL THEORY AND PRACTICE

Mechanical protection of records and archives is essential for preventing the loss or truncation and unauthorized access, and therefore enables us to keep them for our descendants. The buildings and equipment (safety cabinets, safes and safety rooms in combination with anti burglary alarm systems) provide the basic mechanical protection, which guarantees the achievement of its aim.